

FATCA – konsekwencje dla polskiego sektora bankowego

Katarzyna Dopart

Studentka Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie

luty 2017

❖ Spis treści

❖ Wstęp	3
❖ Historyczne uwarunkowania, wprowadzenie do Foreign Account Tax Compliance Act.	4
1.1. Problemy amerykańskiego systemu ewidencji podatkowej.	4
1.2. Co to jest FATCA?	5
❖ Podstawowe założenia umowy FATCA.	8
2.1. Osoby fizyczne oraz podmioty FATCA.....	8
2.2. Informacje podlegające wymianie	9
2.3. Terminy wymiany informacji	10
2.4. Podatek FATCA	10
2.5. Procedury sprawdzające.	12
❖ FATCA a polski sektor bankowy.....	13
3.1. Konsekwencje dla polskiego sektora bankowego.....	13
3.2. Kwestia prawna.....	16
❖ Podsumowanie	18
❖ Bibliografia.....	19

❖ Wstęp

Stany Zjednoczone jako światowa gospodarcza potęga, od zawsze miała wpływ na byt lub niebyt gospodarek na całym świecie. Każda decyzja podjęta w USA, na temat szeroko pojętego zarządzania własną gospodarką, odbija się echem na rynkach finansowych całego globu. Przykładów można podać wiele. Jednym z nich jest kryzys kredytów subprime, którego wybuch w 2008 roku doprowadził do upadku jednego z największych światowych rekinów, banku Lehman Brothers. Posiadanie toksycznych aktywów, doprowadziło bank, który trzy kwartały przed upadkiem osiągnął najlepszy wynik finansowy w historii, do drastycznego i bolesnego dla wszystkich końca. Gospodarka światowa, po dziś dzień próbuje uporać się z konsekwencjami największego kryzysu finansowego od 1932 roku.

Stany Zjednoczone mają również wpływ na światową gospodarkę poprzez umowy międzynarodowe. Jedną z nich była ACTA (Anti-Counterfeiting Trade Agreement), która dotyczyła zaprzestania obrotu towarami podrabianymi.

Spotkała się ona z burzliwymi komentarzami społeczeństw zamieszkujących całą Unię Europejską. Polska nie była wyjątkiem. W naszym społeczeństwie doszło do wielu protestów i wyrazów sprzeciwu wobec umowy międzynarodowej, które były szeroko komentowane przez popularne media społecznościowe.¹ Teraz wiele kontrowersji wzbudza nowa umowa międzynarodowa – FATCA (Foreign Account Tax Compliance Act), która ma na celu identyfikację klientów amerykańskich, którzy posiadają rachunki finansowe w polskich bankach i innych instytucjach, oraz przekazywania informacji na ich temat do amerykańskiego fiskusa – IRS.²

Wprowadzenie jej w życie wpłynie na światowy sektor bankowy, w tym również na polski i wiąże się z dużymi kosztami dla każdego działającego w naszym kraju banku. Założono, że to koszt około 60 milionów złotych, dla pojedynczego banku.³ Co więcej, akt ten ingeruje w sprawy klientów bankowych, gdyż muszą oni dostarczać dodatkowych informacji na temat swojej działalności bankom, z którymi współpracują.

W moim referacie pragnę skupić się sytuacji i konsekwencjach dla polskiego sektora bankowego, z jakimi przyjdzie lub już przyszło się zmierzyć naszym, krajowym instytucjom finansowym.

¹ G. Marynowicz, *W internecie zawrzało, wszyscy mówią o ACTA*, „www.bankier.pl”, 2016.

² Zespół Kancelarii Bisztrai, *Obowiązki polskich banków w obliczu amerykańskiej ustawy FATCA*, „www.bisztrai.com”, 2013.

³ S. Tyszka, *Raport FATCA i jej konsekwencje dla polskich instytucji finansowych*, „www.fundacjarepublikańska.org”, 2012.

❖ Historyczne uwarunkowania, wprowadzenie do Foreign Account Tax Compliance Act

1.1. Problemy amerykańskiego systemu ewidencji podatkowej

Amerykańskie władze od lat borykały się z problemem obniżonych przychodów, związanych z zeznaniami podatkowymi swoich obywateli i rezydentów. Oszacowano, iż wielu Amerykanów oraz posiadaczy zielonych kart, nie rozlicza się z dochodów, które udało im się pozyskać poza granicami Stanów Zjednoczonych. Rząd USA, podjął decyzję o uszczelnieniu swojego systemu podatkowego, które miało na celu ujawnienie informacji na temat zagranicznych rachunków na cele podatkowe.

Początek pracy nad umową datuje się na rok 2008. Pierwszym państwem, z którym USA postanowiło współpracować w celu poprawy własnego systemu podatkowego była Szwajcaria, gdzie konta posiadało wielu obywateli amerykańskich. Ta decyzja okazała się dla USA wysoce efektywna, gdyż do roku 2009 UBS Bank przekazał amerykańskiemu rządowi 4450 nazwisk oraz zapłacił grzywnę w wysokości 780 milionów dolarów, za usługi związane z unikaniem podatków przez bogatych Amerykanów. W lipcu 2011 roku Stany Zjednoczone rozpoczęły dochodzenie w związku z działalnością Credit Suisse, które mogło doprowadzić do wysokiej kary dla tej instytucji finansowej. Spór zakończył się ugodą w wysokości 2,6 miliarda dolarów oraz publicznymi konsekwencjami związanymi przyznaniem się do winy, kara ta była 3,5 razy większa od kary nałożonej na USB, które zapłaciło ugodę w wysokości 780 milionów dolarów.

Poza wielkimi korporacjami, rząd Stanów Zjednoczonych dochodził swoich praw u biznesmenów, którzy od lat pomagali amerykańskim obywatelom w ukrywaniu podstawy ich opodatkowania. W ten sposób między innymi prawnik Edgar Paltzer oraz szwajcarski bankier Stefan Buck zostali pociągnięci do odpowiedzialności przez amerykański Departament Sprawiedliwości. Natomiast w lutym 2012 roku, amerykański Departament Sprawiedliwości doprowadził do upadku 270-letniego banku Wegelin & Co, który pomógł ponad setce Amerykanów ukryć ponad 1,2 miliarda dolarów. Do sierpnia 2013r., rząd szwajcarski pod presją rządu amerykańskiego zdecydował się na współpracę, której skutkiem była pomoc Stanom Zjednoczonym w ograniczeniu problemu błędnej ewidencji podatkowej.⁴

1.2. Co to jest FATCA?

Rząd amerykański zdecydował się na zastosowanie w ramach pakietu HIRE (Hiring Incentives to Restore Employment Act) ustawy FATCA już w roku 2010 jednakże dopiero 31 grudnia 2012 roku⁵, pełniąc funkcję przewodniczącego amerykańskiego Departamentu Sprawiedliwości Kathryn Keneally, zapowiedziała dalszą naprawę amerykańskiego systemu podatkowego, który dzięki pomocy Szwajcarii, będzie mogła poszerzać o kolejne państwa.

⁴ E.J Snyder *FATCA and the broader tax crackdown*, „Trusts & Trustees” 2015.

⁵ C. Błaszczyk, *O amerykańskiej ustawie FATCA jeszcze raz*, „www.mises.pl”, 2014.

Obietnicy dotrzymała i w ten sposób powstał projekt ustawy FATCA (Foreign Account Tax Compliance Act), która ma na celu wyposażenie IRS, w niezbędne narzędzia do pozyskania informacji, o tych rezydentach USA, których środki pieniężne są ulokowane poza Stanami Zjednoczonymi. Współpraca IRS (Internal Revenue Service) ma być od początku sformalizowana poprzez umowę z konkretną instytucją finansową jak banki, zakłady ubezpieczeniowe, instytucje powiernicze, instytucje depozytowe czy inwestycyjne. Zagraniczna definicja instytucji finansowej zawarta w prawie Stanów Zjednoczonych odnosi się do podmiotów które:

1. akceptują depozyty od obywateli Stanów Zjednoczonych;
2. zajmują się zasobami pieniężnymi podmiotów zagranicznych;
3. albo inwestują w produkty, dobra lub angażują się w wymianę z obywatelami USA.⁶

Ustawa uchwalona przez Kongres USA w marcu 2010 r., posiada rozporządzenie wykonawcze na dzień 1 lipca 2014 roku dla zagranicznych instytucji finansowych, które mają za zadanie zidentyfikować wśród swoich klientów, obywateli tudzież posiadaczy zielonej karty w Stanach Zjednoczonych. Informacje te, mają dotyczyć salda oraz dochodów, które zostały pozyskane za pomocą rachunków finansowych. W tym przypadku działa również prawdopodobieństwo ryzyka reputacyjnego, na które naraża się jednostka, nie wyrażająca chęci współpracy z IRS. Nie przyjęcie FATCA może skutkować znalezieniem się w marginesie globalnego rynku finansowego. Istnieje bowiem część globalnych instytucji, które eliminują dokonywanie jakichkolwiek transakcji z jednostkami nie przestrzegającymi wymogów umowy międzynarodowej FATCA.

Jednakże wprowadzenie FATCA okazało się być problematyczne dla niektórych państw, które posiadają ograniczenia prawne dotyczące gromadzenia oraz przetwarzania danych klientów instytucji finansowych.

Dla nich została sporządzona specjalna umowa w sprawie FACTA, która ma na celu obciążyć określone państwo do wprowadzania regulacji umożliwiających działalność w nich umowy międzynarodowej zawartej z IRS.

Poza podstawowym brzemieniem umowy, jej dodatkowym założeniem jest Model 1.⁷ Jego głównym założeniem jest gromadzenie informacji o podatnikach przez władze danego państwa, które w późniejszym okresie zostaną przekazane odpowiednim władzom Stanów Zjednoczonych. Ma on na celu uniknięcie podpisywania dodatkowej umowy międzynarodowej pomiędzy IRS a instytucją finansową. Podczas konferencji Związku Banków Polskich, która miała miejsce 19 marca 2013 r. w Warszawie, dyskutowano na temat aspektów prawnych oraz organizacyjnych dotyczących wprowadzenia FATCA w Polsce oraz udostępniania informacji o rachunkach klientów dla celów podatkowych.⁸

⁶ A. Brodzka, *The deadweight cost of implementation of the foreign account tax compliance act (FATCA)*, „Nauki o finansach”, 2014.

⁷ F. Majdanowski, M. Wilkiewicz, *Umowa w sprawie FATCA*, „www.lex.pl” ,s.5.

⁸ Zespół Kancelarii Bisztrai, ...op. cit.

Polska podpisała tę umowę, włączając w nią dodatkowo klauzulę wzajemności, która obejmuje obustronną wymianę informacji pomiędzy władzami amerykańskimi a władzami państwa współpracującego.

Taką też umowę zdecydował się podpisać polski rząd. Na dzień 2 kwietnia 2014 roku USA sporządziło listę państw, które spełniają wymogi FATCA. Skutkowało to zwolnieniem z podatku przejściowego. Polska znalazła się na tej liście. Kolejne państwa mają dołączyć do współpracy i przekazać informacje na temat swoich klientów do września 2017 roku, a jeszcze kolejne do roku 2018. Niektórzy zaczynają nazywać FATCA umową GATCA (Global Account Tax Compliance Act)⁹, gdyż USA chce ją rozszerzyć na wszystkie kraje, które odgrywają znaczącą rolę na rynku międzynarodowej bankowości.

Państwa, które postanowiły podpisać umowę międzynarodową FATCA:¹⁰

1. Algieria	2. Angola	3. Anguilla
4. Antigua i Barbuda	5. Armenia	6. Australia
7. Austria	8. Azerbejdżan	9. Bahamy
10. Bahrajn	11. Barbados	12. Belarus
13. Belgia	14. Bermudy	15. Brazylia
16. Brytyjskie Wyspy Dziewicze	17. Bułgaria	18. Republika Zielonego Przylądka
19. Kambodża	20. Kanada	21. Kajmany
22. Chile	23. Kolumbia	24. Kostaryka
25. Chorwacja	26. Curacao	27. Cypr
28. Republika Czeska	29. Dania	30. Dominika
31. Republika Dominikany	32. Estonia	33. Finlandia
34. Francja	35. Georgia	36. Niemcy
37. Gibraltar	38. Grecja	39. Grenlandia
40. Grenada	41. Guernsey	42. Gujana
43. Haiti	44. Watykan	45. Honduras
46. Hong Kong	47. Holandia	48. Islandia
49. Indie	50. Indonezja	51. Irak
52. Irlandia	53. Wspa Man	54. Izrael
55. Włochy	56. Jamajka	57. Japonia
58. Jersey	59. Kazachstan	60. Kosowo
61. Kuwejt	62. Litwa	63. Lichtenstein
64. Łotwa	65. Makau	66. Luksemburg
67. Malezja	68. Mauritius	69. Meksyk
70. Mołdawia	71. Montenegro	72. Montserrat
73. Węgry	74. Nowa Zelandia	75. Nikaragua
76. Norwegia	77. Panama	78. Paragwaj
79. Peru	80. Filipiny	81. Polska
82. Portugalia	83. Katar	84. Rumunia
85. San Marino	86. Arabia Saudyjska	87. Serbia
88. Seszele	89. Singapur	90. Słowacja

⁹ E.J Snyder, ...op. cit.

¹⁰ U.S Department of the Treasury, Resource Center, „www.treasury.gov”.

91. Słowenia	92. Południowa Afryka	93. Korea Południowa
94. Hiszpania	95. St. Kitts and Nevis	96. St. Lucia
97. St. Vincent and the Grenadines	98. Szwecja	99. Szwajcaria
100. Tajwan	101. Tajlandia	102. Trynidad i Tobago
103. Tunezja	104. Turcja	105. Turkmenistan
106. Turks i Caicos	107. Ukraina	108. Emiraty Arabskie
109. Wielka Brytania	110. Wietnam	111. Uzbekistan
112. Chiny	113. Malta	

❖ Podstawowe założenia umowy FATCA

2.1. Osoby fizyczne oraz podmioty FATCA

Klientem banku, który został zobowiązany do wypełnienia oświadczenia FATCA, może być zarówno osoba fizyczna oraz podmioty prowadzące działalność. Do osób fizycznych podlegających pod jurysdykcję Stanów Zjednoczonych możemy zaliczyć rezydenta podatkowego USA, który spełnia przynajmniej jeden z zaprezentowanych niżej warunków:

- posiada amerykańskie obywatelstwo (zasada ta działa nawet w przypadku, kiedy osoba posiada również inne obywatelstwa);
- posiada prawo przebywania w Stanach Zjednoczonych poprzez wybrany przez siebie okres w dowolnym roku (posiadacz Zielonej Karty);
- osoba fizyczna zdecydowała się na spełnienie przepisów Stanów Zjednoczonych i wybrała USA jako kraj swojej ewidencji podatkowej;
- osoba fizyczna, która przebywała na terenie USA przynajmniej 31 dni w ciągu roku podatkowego, oraz łączna liczba dni w ciągu bieżącego roku oraz dwóch lat poprzednich roku kalendarzowego wynosiła przynajmniej 183 dni.¹¹

Za podmiot natomiast zobowiązany do złożenia kwestionariusza FATCA uznawana jest spółka osobowa, kapitałowa lub trust. Podlega tej jurysdykcji również Szczególna Osoba Amerykańska, która obejmuje każdy podmiot amerykański inny niż:

- podmiot pochodzenia amerykańskiego, który został notowany na giełdzie lub podmiot, który poprzez transakcje gospodarcze został związany z takim podmiotem;
- organizacja, która została zwolniona z podatku w związku z przepisami Stanów Zjednoczonych;
- podmiot, który należy do administracji federalnej lub stanowej Stanów Zjednoczonych;
- podmiot, który w rozumieniu przepisów USA został uznany za amerykańską spółką inwestycyjną, trust oraz inne podmioty, które zostały zwolnione;
- broker lub dealer papierów wartościowych.¹²

¹¹ Credit Agricole, *FATCA*, „www.credit-agricole.pl/o-banku/fatca”.

¹² Ibidem.

2.2. Informacje podlegające wymianie

Podstawowym założeniem umowy międzynarodowej FATCA jest zobowiązanie polskiego sektora bankowego do tzw., rachunków raportowanych, które mają być rok rocznie udostępniane Stanom Zjednoczonym. Współpraca ta działa na podstawie wcześniejszej umowy zwartej pomiędzy Polska a USA, dotyczącej uniknięcia podwójnego opodatkowania z dnia 8 października 1974 r. oraz Konwencji o wzajemnej pomocy administracyjnej w sprawach podatkowych, która miała miejsce dnia 25 stycznia 1988 r. Polskie banki mają za zadanie udostępnić IRS wszelkie informacje na temat swoich amerykańskich klientów. W skład tych informacji wchodzi:

1. nazwisko, adres oraz amerykański NIP danej osoby lub podmiotu gospodarczego zarządzanego przez obywatela Stanów Zjednoczonych;
2. numer rachunku (lub jego odpowiednik, jeśli klient takowego nie posiada);
3. nazwa oraz numer identyfikacyjny raportującej polskiej instytucji finansowej;
4. saldo rachunku;
5. w przypadku rachunku powierniczego:
 - a) łączna wartość odsetek brutto dywidend oraz innych dochodów otrzymanych z tytułu związku z aktywami mieszczącymi się na rachunku;
 - b) łączna wartość przychodów brutto ze sprzedaży lub umorzenia aktywów wypłaconych lub uznanych na poczet rachunku;
6. łączna wartość odsetek brutto wypłacanych lub uznanych na poczet rachunku w przypadku rachunku depozytowego;
7. łączna wartość wypłaconych lub uznanych na poczet rachunku, gdzie raportująca instytucja finansowa występuje jako zobowiązany lub dłużnik.¹³

2.3. Terminy wymiany informacji

W stosunku do Polski, umowa przewidywała fazowe wprowadzenie informacyjnych. Oznacza to, iż nie wszystkie informacje muszą być od razu pozyskane od obywateli USA i tak przekazane. Do 2014 r. miały zostać przekazane informacje zawarte w pkt. 1-4 znajdujące się powyżej. W następnym kroku czyli do 2015 dostarczone miały być wszystkie informacje zawierające się w pkt. 7, z wyłączeniem przychodów brutto. Natomiast do 2016 r. oraz następnych lat, polskie instytucje finansowe mają za zadanie dostarczyć informacji dotyczących wszystkich informacji zawartych, we wszystkich 7 pkt.¹⁴ znajdujących się powyżej.

Na podstawie umowy FATCA, informacje te podlegają wymianie do 9 miesięcy po końcu roku kalendarzowego, do którego się odnoszą. Każda raportująca polska instytucja finansowa, zostaje zobowiązana do pozyskania Globalnego Numeru Identyfikującego Pośrednika, który musi zostać pozyskany przed pierwszym przekazaniem informacji do IRS15 Co więcej, FATCA zobowiązuje każdą firmę, która nie widnieje na Giełdzie Papierów Wartościowych a posiada co najmniej 10 procent wartości należący do obywateli USA do dostarczenia

¹³ F. Majdanowski, M. Wilkiewicz, ...op. cit.

¹⁴ Ibidem.

informacji IRS¹⁵, na temat nazwiska oraz numeru identyfikacji podatkowej każdego z amerykańskich udziałowców.

Kolejnym wymogiem ze strony rządu Stanów Zjednoczonych jest zobowiązanie wszystkich obywateli oraz posiadaczy zielonych kart do raportowania amerykańskiemu fiskusowi, jakiegokolwiek posiadane przez siebie środki na kontach zagranicznych od kwoty 50.000 USD.¹⁶

2.4. Podatek FATCA

Kolejnym założeniem jest podatek FATCA. Umowa zakłada, że co do zasady, polskie instytucje finansowe raportujące do IRS, nie będą podlegały podatkowi FATCA. Nie będą również same zobowiązane do jego poboru. Takie rozwiązanie, wiąże się jednak ze spełnieniem 3 warunków, których spełnienie zależy od zaistniałych okoliczności.

- Pierwszy z nich dotyczy sytuacji, gdy polska instytucja finansowa pełni również funkcje podatnika, na potrzeby poboru amerykańskiego podatku u źródła jako tzw. kwalifikowany pośrednik. Oznacza to podmiot, który występuje jako pobierająca podatek spółka osobowa lub zagraniczny trust. W tej sytuacji polska instytucja finansowa ma za zadanie kontynuować wypełnianie funkcji płatnika, jednocześnie włączając w to obowiązki wynikające z FATCA.
- Drugi z kolei warunek odnosi się do sytuacji kiedy instytucja finansowa nie występuje jako płatnik, ale wykonuje na rzecz wyłącznej instytucji finansowej płatności podatkowej FATCA, ustalonej w rozporządzeniu FATCA.
- Ostatni warunek tyczy się sytuacji, w której instytucja finansowa, nie jest w stanie wykonać procesu, w którym klient zostaje zidentyfikowany, czego powodem jest odmowa ze strony klienta na temat dostarczenia wymaganych przez instytucję finansową informacji.

Polska instytucja finansowa na mocy umowy międzynarodowej FATCA, nie będzie zobowiązana do opłaty podatku oraz zamknięcia rachunku bankowego klientowi pochodzenia amerykańskiego lub posiadacza zielonej karty, który odmówił udzielenia dodatkowych informacji, jeśli IRS otrzyma komplet informacji na temat tego klienta, uznanego za szczególną osobę amerykańską.¹⁷

Kolejne rozporządzenie umowy międzynarodowej wiąże się z tym, iż zagraniczne instytucje finansowe zostały zobowiązane do pobierania podatku, dotyczącego klientów uchylających się od dostarczenia wymaganych informacji. Każdy z klientów amerykańskich ma za zadanie sprawdzić czy bank prowadzący jego rachunki bankowe ma podpisaną umowę FATCA.

¹⁵ System informacji prawnej LEX; *Ustawa o wykonywaniu Umowy między Rządem Rzeczpospolitej Polskiej a Rządem Stanów Zjednoczonych Ameryki w sprawie wypełniania międzynarodowych obowiązków podatkowych oraz wdrożenia ustawodawstwa FATCA*, 2015.

¹⁶ A. Brodzka, ...op. cit.

¹⁷ F.Majdanowski, M. Wilkiewicz, ...op. cit.

Jeśli nie, mają oni obowiązek zmienić obsługujący ich bank lub zgłosić swoją obecność przed pobieraniem informacji przez IRS. Jeśli ten warunek nie zostanie przez nich wykonany, będą musieli zmierzyć się z konsekwencją utracenia 30% środków zgromadzonych w USA. Kolejną karą nałożoną na instytucje finansowe ma być podatek, który ma na celu powstrzymanie łamania przepisów umowy. Ma on wynosić 30% oraz pochodzić ze środków pieniężnych, które mają swoje źródło w USA. Kara ta będzie dotyczyć przelewów pieniężnych wykonywanych przez obywateli Stanów Zjednoczonych, ale również przelewów dokonywanych poprzez obywateli Rzeczypospolitej w kierunku USA. Każdy z klientów otrzymujących lub wykonujących taki przelew ma obowiązek sprawdzić, iż bank dzięki któremu dokonuje transakcji, znajduje się na liście banków współpracujących z rządem amerykańskim. W przypadku braku współpracy klient naraża się na konsekwencje związane z karą pieniężną.¹⁸

2.5. Procedury sprawdzające.

Załącznik 1 do umowy międzynarodowej zawiera procedury sprawdzające. Mają być one używane przez instytucje finansowe, aby mogły dokonać identyfikacji amerykańskich rachunków oraz rachunków wyłącznych instytucji finansowych. W umowie FATCA zawarte są 4 sposoby sprawdzania, które zależą od tego czy klient jest osobą fizyczną czy podmiotem gospodarczym. Innym kryterium brany tu pod uwagę jest podział rachunków na stare i nowe. Rachunki te posiadają następujące nazewnictwo :

- istniejące rachunki indywidualne;
- nowe rachunki indywidualne;
- istniejące rachunki podmiotów;
- nowe rachunki podmiotów.¹⁹

Granicą czasową dla rachunków nowych i starych jest umowna data 30 czerwca 2014 r. Jest ona bezpośrednio związana z datą wprowadzenia umowy międzynarodowej FATCA w życie. Załącznik 1, szczegółowo podaje sposoby, jakie instytucje finansowe winny stosować wobec swoich klientów, aby bez pomyłek wyłonić z nich obywateli amerykańskich. W życie weszły tzw. przesłanki amerykańskie, które mają na celu wskazać informacje, że klient instytucji finansowej jest lub może być pochodzenia amerykańskiego.

W języku angielskim nazwane są one US. indicia i ich skład obejmuje:

- 1) zidentyfikowanie posiadacza rachunku jako obywatela Stanów Zjednoczonych lub rezydenta;
- 2) wskazanie miejsca urodzenia klienta znajdujące się na terenie USA;
- 3) aktualny adres korespondencyjny, tudzież bieżący adres zamieszkania;
- 4) numer telefoniczny, którym klient aktualnie się posługuje;
- 5) stałe zlecenie przelewu środków na rachunek bankowy prowadzony na terenie Stanów Zjednoczonych;
- 6) pełnomocnictwo do podpisu udzielone osobie posiadającej adres na terenie USA;
- 7) adres skrzynki pocztowej lub adres do doręczeń.

¹⁸ M. Drozdyk, *O co chodzi z FATCA?*, „www.pit.pl”, 2012.

¹⁹ F. Majdanowski, M. Wilkiewicz, ...op. cit.

❖ FATCA a polski sektor bankowy

3.1. Konsekwencje dla polskiego sektora bankowego.

Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o Umowie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Stanów Zjednoczonych Ameryki w sprawie poprawy wypełniania międzynarodowych obowiązków podatkowych oraz wdrożenia ustawodawstwa FATCA wraz z uzgodnieniami końcowymi, które weszły w życie 1 grudnia 2015 r. określa zasady wykonywania zobowiązań na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Zobowiązuje ona polskie instytucje finansowe do weryfikacji własnych klientów ze względu na amerykańską rezydencję podatkową oraz przekazywaniem polskim organom podatkowym informacji o rachunkach bankowych.²⁰

FATCA oraz jej skutki, jakie ten akt prawny niesie dla polskiej bankowości zostało uznane za jedno z największych wyzwań polskiej bankowości. Jest to również ogromne wyzwanie dla polskiego systemu ochrony danych osobowych. Podpisanie przez polski rząd umowy międzynarodowej FATCA, pozbawiło Polskę obaw dotyczących ryzyka reputacyjnego oraz konsekwencji związanych z wykluczeniem ze światowego sektora bankowego. Jednakże polski sektor bankowy jak i każdy na świecie musiał zmierzyć się z konsekwencjami wprowadzenia umowy, której inicjatorem były Stany Zjednoczone. Podczas XVIII Konferencji „IT w instytucjach finansowych”, która miała miejsce w marcu 2013r. w Warszawie, przedstawiciele większych banków w Polsce oraz firmy dostarczające rozwiązań dla instytucji finansowych dyskutowali na temat zagrożeń związanych z wymaganiami umowy międzynarodowej FATCA.²¹ Pierwszym poważnym zarzutem na ten temat było zwrócenie uwagi, iż koszty wprowadzenia nowych praw związanych z uzyskaniem dodatkowych informacji od klientów będą bardzo wysokie. Członkowie konferencji byli zaniepokojeni faktem, iż koszty związane z wprowadzeniem amerykańskiego aktu prawnego nie będą miały żadnego wpływu na wartość dodaną, którą mogliby zaproponować swoim klientom. Koszty wynikające z tego typu restrukturyzacji były i są dla instytucji finansowych kosztem, który nie jest inwestycją i nie pozwoli w dłuższym okresie osiągnąć zyski. Nie spowoduje on też przyływu klientów, wręcz przeciwnie, może ono spowodować niezadowolenie niektórych klientów, którzy nie będą czuli się komfortowo ujawniając tak zaawansowane informacje na temat swojej działalności.

Co więcej, będą one wymagały szeroko zakrojonych zmian dotyczących organizacji pracy we wszystkich instytucjach finansowych. Systemy informatyczne będą musiały być zaopatrzone w dodatkowe funkcje związane z identyfikacją i klasyfikacją klientów oraz ich transakcji z obywatelami i klientami pochodzenia amerykańskiego. Zmiany te będą się wiązały z dodatkowymi kosztami jak i szkoleniem pracowników w zakresie identyfikacji oraz obsługi systemów informatycznych.

²⁰ System informacji prawnej LEX, ...op. cit.

²¹ A. Brodzka, ...op. cit.

Dla państw wprowadzających FATCA niezbędne będą inwestycje w trzech obszarach:

- 1) Dokumentacja (wprowadzenie zmian procesowych oraz nowoczesnej analizy bazy klientów);
- 2) Ochrona danych osobowych (uzyskanie oświadczenia od klienta indywidualnego lub korporacyjnego w celu jego identyfikacji);
- 3) Raportowanie (stworzenie rok rocznego modelu dotyczącego raportowania informacji rządowi USA, który zostanie przekazany przez instytucję finansową do odpowiedniego polskiego organu podatkowego).²²

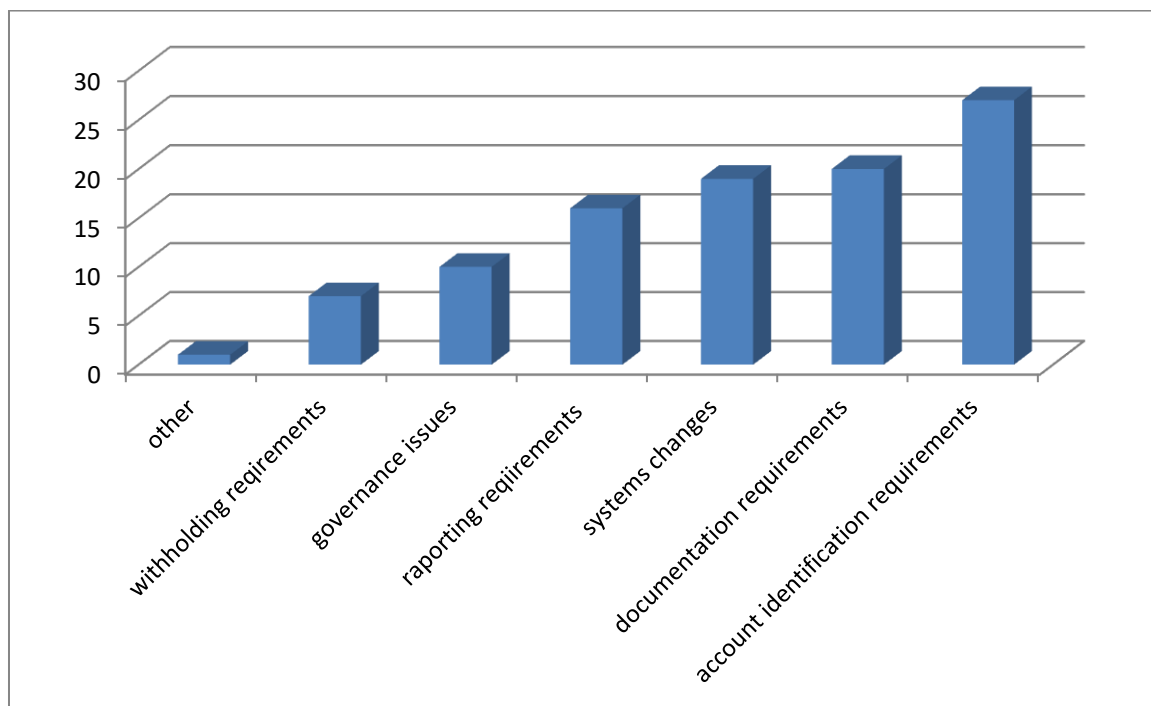
Raport przygotowany przez Deloitte Poland (2012 r.) oszacował, iż koszty wprowadzenia FATCA w międzynarodowych instytucjach finansowych może wynosić 200 milionów euro. Natomiast największe polskie banki, będą musiały się liczyć z kosztem rzędu 15 milionów euro.²³ W sprawozdaniu zostało oszacowane, iż większość tej kwoty będzie zainwestowana w ciągu 2-3 lat od podpisania umowy. Koszty wykazywane przez określoną instytucję finansową będą zależeć od skali działalności, ponieważ np. banki spółdzielcze, które są mniejszymi instytucjami, są w jakiejś części zwolnione z obowiązków identyfikacji swoich klientów. Największe koszty będą dotyczyły i już dotyczą banków komercyjnych, które mają obowiązek wprowadzić postanowienia ustawy w pełni jej brzmienia. Zaniechanie tych działań, będzie skutkowało poważnymi sankcjami, które zostały zawarte w treści umowy. Może to być np. domaganie się przez Stany Zjednoczone podatku, który ma prawo potrącić od przychodów ze źródeł amerykańskich.

Kolejnym wyzwaniem dla polskiego sektora bankowego będą dodatkowe informacje, które instytucje finansowe będą musiały pozyskać od swoich klientów. Wymaganie to będzie dotyczyło wszystkich instytucji finansowych jak i niektórych indywidualnych klientów, polskich instytucji finansowych. Jeśli chodzi o klientów indywidualnych, to główne konsekwencje będą dotyczyć obywateli USA oraz posiadaczy zielonej karty. Będą oni musieli podpisywać aneksy do umów oraz zgodzić się na raportowanie osobowych oraz finansowych danych, które zostaną później wykorzystane do identyfikacji przez IRS.

Europejscy specjaliści, zwrócili również uwagę na problem ochrony danych osobowych. Wiąże się to z wprowadzeniem zmian w prawie państw, które podpisały FATCA, które w połączeniu z prawem Unii Europejskiej mogą prowadzić do pewnych nieścisłości. Jeden z polskich specjalistów Tadeusz Białek, wyraził swoją obawę, w związku z tym, iż podczas uzyskiwania dodatkowych informacji od klientów, zostanie naruszone nie tylko narodowe prawa ochrony danych osobowych, ale także na bankową klauzulę poufności.

²² Credit Agricole, ...op. cit.

²³ A.Brodzka, ...op. cit.

Rys. 1 Biggest challenges for FFIs connected with FATCA Źródło: KPMG 2012²⁴

Poprzez wprowadzenie postanowień aktu prawnego FATCA zostanie naruszona tajemnica bankowa, która została uregulowana w art. 104 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, która zapewnia klientom banków ochronę w związku wykonywanych przez nich transakcji oraz środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych.²⁵ Może się to wiązać z pewnego rodzaju nieufnością ze strony klientów, gdyż mogą się bać, iż dodatkowe informacje, które przekazują bankom, w jakiś sposób ujrzą światło dzienne.

System ich ochrony będzie testowany już podczas wprowadzenia w życie FATCA, co oznacza, iż w przypadku niepowodzenia, może dojść do wycieku danych, które mogą wpłynąć na życie klientów banku.

Inną przeszkodą, z którą spotkały się polskie banki było to, iż w przypadku gdy klient nie złoży odpowiedniego oświadczenia, bank będzie miał za zadanie zablokować rachunek takiego klienta. Blokada nastąpi w ciągu 3 dni, w którym klient miał obowiązek złożyć oświadczenie. Bank jest zobowiązany do niezwłocznego poinformowania klienta o podjętych działaniach. Odblokowanie rachunku nastąpi w ciągu 3 dni roboczych od dnia złożenia w pełni wypełnionego wniosku przez klienta Banku.²⁶

²⁴ Ibidem.

²⁵ E. Woszczyk; *Tajemnica bankowa- czym jest i jakie są od niej wyjątki*, „www.bizneszone.pl”, 2014.

²⁶ PKO BP, *FATCA - Informacja dla klienta indywidualnego* (w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą oraz wspólnicy spółek cywilnych będący osobami fizycznymi), „www.pkobp.pl”.

Jest możliwe, iż wprowadzi to pewnego rodzaju chaos i niezadowolenie klientów, którym nie będzie odpowiadało ujawnianie dodatkowych informacji na ich temat. Może być to wyjątkowo kłopotliwe dla klientów biur maklerskich.²⁷ Występują tam transakcje jak np. wykonanie prawa poboru, która jeśli nie zostanie wykonana będzie skutkować utratą dochodów klienta. Podobna zasada występuje w przypadku derywatów. Jeśli zdarzy się sytuacja, iż nie zamknie się w odpowiednim momencie pozycji, to może się to wiązać z dużą stratą posiadacza rachunku. Nie można jednak zapomnieć o tym, iż identyfikacji tego rodzaju, nie podlegają tylko obywatele oraz posiadacze zielonej karty USA, ale również Polscy przedsiębiorcy, którzy nawiązują współpracę z przedsiębiorcami pochodzenia amerykańskiego. Zdobycie oraz wprowadzenie informacji na temat salda kont klientów jest również pracochłonne, gdyż pracownicy instytucji finansowej muszą wprowadzić informacje do systemu oraz liczyć się oraz radzić sobie z niezadowoleniem klienta.

3.2. Kwestia prawna

Kwestie finansowe oraz ochrony danych osobowych to nie jedyne, którym przyjdzie się zmierzyć polskiemu sektorowi bankowemu. Przed dzień wejścia w życie aktu prawnego FATCA pojawiło się szereg wątpliwości interpretacyjnych mogących mieć wpływ na praktyczne wprowadzenie ustawy w życie oraz prawidłowe wykonywanie obowiązków przez polskie instytucje finansowe. Jedną z wątpliwości wzbudzał fakt relacji klienta z instytucją finansową w tzw. okresie przejściowym. Jest to okres pomiędzy 1 lipca 2014 r. a 1 grudnia 2015 r. Co stanie się jeśli po wejściu ustawy w życie klient zdecyduje się na otwarcie nowego rachunku bankowego? Ustawa FATCA dopuszcza 12 miesięcy, w ciągu których klient ma obowiązek złożyć sprawozdanie. Powstaje jednak wątpliwość czy instytucja finansowa ma prawo do odmowy założenia rachunku bankowego klientowi, jeśli ten zdecyduje się odmówić złożenia stosownych dokumentów zawierających informacje potrzebne do wypełnienia kwestionariusza, gdyż w przypadku tej nowej czynności okres na złożenie stosownego oświadczenia jeszcze nie minął.

Drugą wątpliwością dotyczącą kwestii prawnych jest wystąpienie sytuacji, w której osoba posiadająca rachunek na dzień 30 czerwca 2014 r. zdecydowały się utracić status klienta przed dniem wejścia aktu prawnego w życie. W takim wypadku nasuwa się pytanie czy określona instytucja finansowa powinna od takiej osoby dochodzić uzyskania dokumentu FATCA czy też nie? Takich luk w pierwszej wersji umowy było kilka. Powodowało to pewien chaos oraz dezorientację pracowników instytucji finansowych. Wiązało się to z dłuższym oczekiwaniem posiadaczy rachunków bankowych oraz generowało koszty i niepewność instytucji finansowych.²⁸

²⁷ E. Szczerbak, *Umowa FATCA może zablokować miliony polskich kont i rachunków*, „www.polskieradio.pl”, 2015.

²⁸ E. Czarnecka-Ogrodnik, *Problemy i wątpliwości wokół FATCA*, „www.fispoland.com”, 2015.

❖ Podsumowanie

Od momentu ogłoszenia planów związanych z utworzeniem Foreign Account Tax Compliance Act państwa na całym świecie prowadziły zażartą dyskusję na temat zasadności oraz konsekwencji związanych z wprowadzeniem regulacji związanych z unikaniem płacenia pełnej kwoty opodatkowania przez obywateli i posiadaczy zielonej karty w Stanach Zjednoczonych. Polska nie była w tym przypadku wyjątkiem. Chcąc liczyć się na rynku międzynarodowej bankowości, polski rząd zgodził się, aby banki na terenie naszego kraju poniosły koszty bez szansy zysku oraz przyływu klientów, jednakże pomimo tego, iż przyjęcie umowy było dla państw członkowskich opcjonalne, to jednak wpływ i pozycja Stanów Zjednoczonych jest tak duża, iż była to poniekąd umowa obligatoryjna.²⁹

W wielu polskich gazetach branżowych pojawiają się artykuły dotyczące terminów składania arkuszy FATCA, aby każdy klient, mógł uniknąć konsekwencji zamknięcia rachunku bankowego. Dostarczają również wiadomości kto i w jaki sposób musi złożyć oświadczenie, aby było one klarowne i zgodne z prawdą.³⁰ Państwo, które zdecydowało się na nieprzystąpienie do aktu prawnego musiało liczyć się z tym, iż może w dłuższym okresie ponieść dużo większe koszty, związane z zakończeniem współpracy z światowej sławy korporacjami, które zapowiedziały na początku wprowadzania regulacji, iż zakończą współpracę z państwami nie pomagającym Stanom Zjednoczonym.

Ustawa ta, wprowadziła już ogromne zmiany w systemach i pracy polskich instytucji finansowych i wprowadzi za pewne jeszcze więcej. Wpływ Stanów Zjednoczonych na nasz rynek jest tak duży, iż Polska oraz inne państwa są gotowe naruszać własne prawa oraz ponosić koszty rzędu kilkuset milionów złotych, aby uniknąć ryzyka reputacyjnego związanego z utratą współpracy na rynku światowym. Ustawa narusza również tajemnicę bankową, poprzez co instytucje finansowe jako instytucje zaufania publicznego, mogą mieć problemy ze swoją wiarygodnością oraz zaufaniem ze strony posiadaczy rachunków bankowych. Klienci natomiast wyrażają obawę, na temat ochrony własnych danych osobowych, gdyż to prawo jest im powoli odbierane na rzecz jeszcze bardziej wyspecjalizowanej identyfikacji i segregacji klienta, co może im się kojarzyć z przedmiotowym podejściem, gdzie nie mają oni za dużo do powiedzenia i są niejako postawieni przed faktem dokonanym. Sytuacja ta jest niezaprzeczalnie kontrowersyjna, pozostaje nam tylko czekać, aby przekonać się jak z ze skutkami tej decyzji będzie musiał radzić sobie polski sektor bankowy.

²⁹ S. Tyszka, *FATCA, czyli amerykański dyktat finansowy i niepokojąca bierność polskich władz*, „www.w polityce.pl”, 2012.

³⁰ M. Samcik, *Uwaga, tydzień na FATCA*, „Gazeta Wyborcza”, 2016.

❖ Bibliografia

- 1) Błaszczyk C. (2014), *O amerykańskiej ustawie FATCA jeszcze raz*, „www.mises.pl”.
- 2) Brodzka A. (2014), *The deadweight cost of implementation of the foreign account tax compliance act (FATCA)*”, „Nauki o finansach”.
- 3) Credit Agricole, *FATCA*, „www.credit-agricole.pl/o-banku/fatca”.
- 4) Czarnecka – Ogrodnik E. (2015), *Problemy i wątpliwości wokół FATCA*, „www.fispoland.com”.
- 5) Drozdyk M. (2012), *O co chodzi z FATCA?*, „ www.pit.pl”.
- 6) Majdanowski F., Wilkiewicz M., *Umowa w sprawie FATCA*, „www.lex.pl”.
- 7) Marynowicz G. (2012), *W internecie zawrzało, wszyscy mówią o ACTA*, „www.bankier.pl”.
- 8) PKO BP, *FATCA - Informacja dla klienta indywidualnego (w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą oraz wspólnicy spółek cywilnych będący osobami fizycznymi)*, „www.pkobp.pl”.
- 9) Samcik M. (2016), *Uwaga, tydzień na FATCA*, „Gazeta Wyborcza”.
- 10) Snyder E.J (2015), *FATCA and the broader tax crackdown*, „Trusts & Trustees”.
- 11) System informacji prawnej LEX; *Ustawa o wykonywaniu Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Stanów Zjednoczonych Ameryki w sprawie wypełniania międzynarodowych obowiązków podatkowych oraz wdrożenia ustawodawstwa FATCA* (Dz. U. z dnia 27 października 2015 r.).
- 12) Szczerbak E. (2015), *Umowa FATCA może zablokować miliony polskich kont i rachunków*, „www.polskieradio.pl”.
- 13) Tyszka S. (2012), *FATCA, czyli amerykański dyktat finansowy i niepokojąca bierność polskich władz*, „www.w polityce.pl”.
- 14) Tyszka S. (2012), *Raport FATCA i jej konsekwencje dla polskich instytucji finansowych*, „www.fundacjarepublikańska.org”.
- 15) U.S Department of the Treasury; Resource Center, „www.treasury.gov”.
- 16) Woszczyk E. (2014), *Tajemnica bankowa- czym jest i jakie są od niej wyjątki*, „www.bizneszone.pl”.
- 17) Zespół Kancelarii Bisztrai (2013), *Obowiązki polskich banków w obliczu amerykańskiej ustawy FATCA*, „www.bisztrai.com”.

ALTERUM Ośrodek Badań i Analiz Systemu Finansowego

ul. Wiejska 12A
00-490 Warszawa
lk@alterum.pl